

Handläggare
Karin Söderling
Telefon: 08 50830121

Till
Kyrkogårdsnämnden
2017-02-01

Verksamhetsberättelse 2016 för Kyrkogårdsnämnden

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner förvaltningens redovisning av verksamhetsberättelse för år 2016 och överlämnar den till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen begärs omedelbart justerad.

Mats Larsson
Förvaltningschef

Sammanfattning

Stadens nämnder ska i verksamhetsberättelse till kommunstyrelsen följa upp verksamhetens mål och ekonomiska resultat. Kyrkogårdsnämnden redovisar i verksamhetsberättelsen för 2016 att uppsatta mål i huvudsak har uppnåtts och genomförts under året. Det ekonomiska resultatet visar på ett överskott på 14 mnkr. Orsaken till överskottet är att flera av underhållsprojekten försenats och att intäkterna varit högre än budgeterat.

Nämndens investeringsbudget uppvisar ett underskott med 4,7 mnkr. Underskottet beror på extraordinära händelser vid Nya krematoriet på Skogskyrkogården. Nämnden har nödgats att finansiera oplanerade skyddsåtgärder vid anläggningen. Omprioriteringar inom investeringsbudgeten har gjorts för att begränsa underskottet.

Bakgrund

Nämnder och bolag ska återkommande under året och i tertialrapporter och verksamhetsberättelse följa upp

Kyrkogårdsnämnden

Box 9
12125 Stockholm-Globen
08 50830121
08 508 30100
karin.soderling@stockholm.se
stockholm.se

verksamheternas mål och ekonomiska resultat. Detta för att kommunstyrelsen ska ges en samlad bild av budgethållning, effektivitet och kvalitet i relation till beslutade mål. Befarade avvikelser mot mål och budget ska särskilt kommenteras. Rapporteringen sker i enlighet med stadens integrerade ledningssystem (ILS).

Läsanvisning

Under rubrikerna ”beskrivning” respektive ”förväntade resultat” finns texter hämtade från Verksamhetsplan 2016. Under rubriken ”analys” följs verksamhetsplanens mål upp. Eventuella avvikelser kommenteras särskilt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och behandlats i förvaltningsgrupp 2017-01-25.

Sammanfattande analys

I huvudsak har kyrkogårdsnämndens uppsatta mål, åtaganden och aktiviteter uppnåtts under året. En undersökning visar att Stockholmarna i hög grad upplever stadens begravningsplatser som rofyllda och välskötta. Betyget blir något lägre på frågan om kyrkogårdarna upplevs som trygga platser.

Den ekonomiska bokslutet visar ett överskott på 14 mnkr på driftbudgeten. Överskottet beror i huvudsak på förseningar inom underhållsprojekt avseende murarbeten samt ökade intäkter. Investeringsbudgeten visar ett underskott 4,7 mnkr. Orsaken är nödvändiga skyddsåtgärder vid Nya krematoriet på Skogskyrkogården.

Antalet begravningsceremonier i nämndens olika kapell har varit något färre jämfört med år 2015. Skogskapellet på Skogskyrkogården är fortsatt det mest efterfrågade begravningskapellet.

Även antalet gravsättningar på nämndens begravningsplatser minskade. Andelen kistbegravningar var oförändrat 11 %. Andelen gravsättningar i anonyma minneslundar är fortsatt hög och utgör 45 %.

Antalet kremationer vid nämndens två krematorier var drygt 7500. Flera av länets kyrkliga begravningshuvudmän som saknar krematorier har avtal med Stockholm om krematorieverksamheten.

Antalet skötseluppdrag är i stort sett oförändrat, ca 76 000 uppdrag.

Verksamheten har finansierats med en av landets lägsta begravningsavgifter på 7,5 öre samt med intäkter från skötselavtal.

Driftbudget

Under 2016 har förvaltningen fortsatt åtgärda eftersatt underhåll vid våra anläggningar. Underhållsarbeten har genomförts genom upprustning och tillgänglighetsanpassningar av servicestationer, murarbeten vid Skogskyrkogården, mark- och beläggningsarbeten på begravningsplatserna samt genom byte av krematorie- och processutrustning vid Råcksta krematorium. Likaså har upprustning och tillgänglighetsanpassning av besökstoaletten vid Skogskapellet genomförts. Även underhåll av S:ta Clara kyrkogård och Maria Magdalena kyrkogård som förvaltas av Svenska kyrkan har varit prioriterat.

Renovering av personalutrymmen har genomförts, bl. a. vid Klockarbacken vid Norra Begravningsplatsen.

Ett arbete med att ta fram vård- och underhållsplaner vid begravningsplatserna har startat med stöd av Stockholms stadsmuseum. I ett pilotprojekt har en vård- och underhållsplan tagits fram för Sandsborgskyrkogården.

För att bekämpa trädsjukdomar har almar vaccinerats och i vissa fall fällts. Nyplanteringar har genomförts för att förnygra trädbestånden. På Norra begravningsplatsen har förnygring av beståndet av tujahäckar fortsatt under året.

En utredning om åtgärder för att öka Strandkyrkogårdens attraktivitet har genomförts.

Skogskrematoriet med de tre kapellen Tron, Hoppet och Heliga korset togs i bruk år 1940 och står inför en omfattande renovering. En expertstudie om vad som behöver göras redovisades

under året.

Miljöarbetet har haft fortsatt fokus på förbättrad avfallshantering samt energieffektiviseringar. Vid nämndens två krematorier används i huvudsak biogas som bränsle. Ny lagstiftning innebär att metaller efter kremation ska återvinnas och inte längre grävas ned på kyrkogården. Kontrakt har därför tecknats med ett nederländskt företag om metallåtervinning.

En upphandling av ny driftskötselentreprenör för delar av Skogskyrkogården har genomförts under året. Entreprenaden påbörjas i april 2017.

Begravningsplatserna var välbesökta under Allhelgonahelgen. Vid flera av kapellen genomfördes olika musikarrangemang.

Nämnden har fortsatt tagit emot aspiranter från Jobbtorg, tillhandahållit platser för kommunala visstidsanställningar samt anordnat ett stort antal feriearbeten för skolungdomar i Stockholm. Antalet feriearbetande skolungdomar under sommaren var 110 ungdomar. Sjukfrånvaron bland anställda uppgår till 4,1 % vilket är lägre än år 2015.

Kompetensutvecklingsinsatser har genomförts, bland annat har alla anställda genomgått en utbildning kring mänskliga rättigheter och HBTQ-frågor.

En viktig förändring under 2016 har varit implementeringen av ett nytt gravadministrativt IT-system. I huvudsak har genomförandet gått bra men det återstår mycket arbete för att kunna dra nytta av systemets fördelar. Parallellt ses arbetsprocesser över. Skiftet till ny teknisk plattform har medfört omfattande utbildningsinsatser för olika personalgrupper.

Ett nytt arkiv har färdigställts i nedervåningen på Skogskrematoriet men ännu inte tagits i bruk.

Världsarvet Skogskyrkogården har bidragit till besöksnäringen i Stockholm. Samarbetet har fortsatt med Stockholms stadsmuseum som, på uppdrag av kyrkogårdsnämnden, sköter visningsverksamheten. En undersökning visar att stockholmarnas kännedom om världsarvet har ökat. FN-dagen den 24 oktober uppmärksammades genom ett särskilt öppethållande. Antalet besökare denna dag var betydligt fler än förväntat. Uppdraget att utreda "Skogskyrkogårdens dag" har påbörjats tillsammans med trafikkontoret. Världsarvets gränsdragning och buffertzonen är under fortsatt utredning. Arbetet leds av stadsledningskontoret.

Investeringsbudget

Arbetet med skyddsåtgärder vid Nya Krematoriet på Skogskyrkogården påbörjades under sommaren. Dessa åtgärder förväntas vara genomförda under våren 2017. Det pågår samtidigt en juridisk process mot huvudansvarig konsult. Syftet är att minimera nämndens kostnader för denna extraordinära händelse.

Nya gravområden med urngravar, askgravlund och askgravplatser vid Bromma kyrkogård togs i bruk under året. Nya askgravplatser har anlagts på Skogskyrkogården och vid Brännkyrka kyrkogård.

Detaljplanen för den nya begravningsplatsen vid Järvafältet antogs av kommunfullmäktige i december och därmed kan projektering ta vid. Projektet är försenat varför en utbyggnad av kistgravkvarter vid Räcksta begravningsplats har aktualiserats och utreds med hög prioritet. Muslimska gravsättningar hänvisas numera till Strandkyrkogården då gravplatserna vid det muslimska kvarteret på Räcksta tog slut under 2016.

Genomförandet av skyltprogrammet går in i sin slutfas. Nu finns ny skyltning på plats vid samtliga begravningsplatser förutom Strandkyrkogården.

Arbetet med att byta begravningsanläggning vid Skogskyrkogården följer tidplanen och fortsätter kommande år.

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Målet är uppfyllt. Begravningsverksamheten utgör en viktig samhällsservice som präglas av en säker och tillförlitlig service med stor lyhördhet inför den enskildes behov. Världighet och respekt är ledord för verksamheten. Begravningsplatserna är trygga och vackra kulturmiljöer med höga naturvärden. Under 2016 har det genomförts och påbörjats ett stort antal underhållsinsatser av anläggningarna. Vid Världsarvet Skogskyrkogården har det förutom underhållsåtgärder också genomförts insatser för att bättre tillgängliggöra världsarvet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

◆ Uppfylls delvis

Analys

Målet är delvis uppfyllt. Stockholmare upplever stadens begravningsplatser som välsköta. Andelen som upplever att begravningsplatserna är trygga når inte riktigt upp till årsmålet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk och sårbarhetsanalys (RSA)	100 %			100 %	100 %	100 %	2016

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av tillförlitlighet och hög säkerhet. Stadens begravningsplatser upplevs som trygga och säkra.

◆ Uppfylls delvis

Beskrivning

Tillförlitliga och säkra administrativa rutiner vid beställningar, kremationer, förvaring av kistor med stoft och urnor samt vid utlämning av urnor utgör basen för förvaltningens säkerhetsarbete. Det pågår en ständig utveckling av de administrativa rutinerna och under året fortsätter planeringen för ett utbyte till en ny teknisk plattform för beställningar, gravupplåtelse mm. Ny leverantör kommer att anlitas. Införandet sker etappvis med slutdatum 1 november och föregås av stora utbildningsinsatser.

Krematorieverksamheten präglas av hög säkerhet och god arbetsmiljö. Vid Räcksta krematorium, Nya Krematoriet/Skogskrematoriet och vid kylhuset på Norra begravningsplatsen finns kyllda utrymmen för förvaring av kistor med stoft. In- och utpassering sker här med ett anpassat digitaliserade säkerhetssystem. Säkerhetsrutiner finns också för förvaring av urnor. Anläggningarna är kameraövervakade. En risk- och sårbarhetsanalys har genomförts och ett led i denna är att fortbilda förvaltningens riskgrupp i säkerhetsarbetet. Alla arbetsplatser genomgår regelbundet utbildningar i brandskydd och hjärt-och lungräddning.

Säkerheten på begravningsplatserna har hög prioritet. Grävning av gravar sker på ett arbetsmiljömässigt säkert sätt och det finns branschrekommendationer som är vägledande för hur arbetet genomförs. Gravstenssäkerheten är ytterst gravrättsinnehavarens ansvar men kyrkogårdsförvaltningen har tillsyn över gravstenssäkerheten. Särskild personal avdelas för att följa upp gravstenssäkerheten.

Åtgärder genomförs som ökar tryggheten, exempelvis förbättrad belysning, röjning av buskar och sänkning av häckar. Skötseln och tryggheten vid stadens innerstadskyrkogårdar lyfts fram i den dialog som förs vid bidragsgivningen till innerstadsförsamlingarna.

Hög skötselnivå, god vinterväghållning, snabb sanering av klotter och åtgärdande av annan skadegörelse samt åtgärder för att förhindra brott ska ge besökarna en trygg och säker miljö. Kopparstölder på begravningsplatserna är ett återkommande problem. Samverkan sker med närpolisen kring åtgärder som kan vidtas för att hindra fortsatta stölder. Förvaltningen ingår också ett samarbete med Solna stad kring säkerhetsaspekter vid Norra begravningsplatsen och dess närområde.

Förväntat resultat

Att inga incidenter, allvarliga avvikelser eller olyckor sker inom verksamheten. Besökarna ska uppleva begravningsplatserna som trygga och säkra.

Analys

Målet är delvis uppfyllt. Tillförlitliga och säkra administrativa rutiner vid beställningar, kremationer, förvaring och utlämning av urnor utgör basen för förvaltningens säkerhetsarbete så att inga incidenter, allvarliga avvikelser eller olyckor sker inom verksamheten.. 77% av besökarna uppfattar begravningsplatserna som mycket eller ganska trygga.

(Stockholmsbussen 2016). Dock är upplevelsen av trygghet lägre hos kvinnor 73 % jämfört med 82 % hos män.

Under 2016 har de administrativa rutinerna förbättrats avseende återtagande och överlåtelse av gravrätter. Blanketterna har också setts över. En ny teknisk plattform för beställningar, gravupplåtelse mm. har implementerats. Utbildningar till samtliga användare har genomförts.

Säkerhetsrutinerna vid krematorierna är väl inarbetade och Nya krematoriet vid Skogskyrkogården har under året varit i full drift trots pågående arbeten med skyddsåtgärder. Processutrustning vid Räcksta krematorium har bytts ut. En risk- och sårbarhetsanalys har genomförts och ett led i denna är att fortsatt fortbilda förvaltningens riskgrupp i säkerhetsarbetet. Under året har en krisövning genomförts med stöd av stadsledningskontoret. Alla arbetsplatser genomför regelbundna utbildningar i brandskydd och hjärt-och lungräddning.

Kontroll av gravstenssäkerheten har fortsatt haft hög prioritet och en särskild applikation för

Iphone finns framtagna för att förenkla dokumentationen och analysen av åtgärdsbehoven. Därmed har också återkopplingen till gravrättsinnehavarna förbättrats. Av de gravanordningar där nämnden är gravrättsinnehavare har framför allt gravmonumenten på Norra begravningsplatsen åtgärdats.

Åtgärder har genomförts som ökar tryggheten, exempelvis belysning vid Strandkyrkogården och sänkning av häckar på bland annat Norra begravningsplatsen. Skötseln och tryggheten vid stadens innerstadskyrkogårdar har lyfts fram i den dialog som förts vid bidragsgivningen till innerstadsförsamlingarna. Förvaltningen har haft särskild dialog med domkyrkoförsamlingen om de problem som finns vid S:a Clara kyrkogård.

Stölder och skadegörelse på begravningsplatserna är ett återkommande problem. Kontakt tas med polisen i varje enskilt ärende.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel Stockholmare som upplever Stockholms begravningsplatser som trygga.	77 %				80 %		2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Brandskydd i kulturfastigheter	2016-01-01	2016-12-31	Avvikelse
	Analys Fysiska brandskyddet inventerat och åtgärdat 2016. Återstår nyinstallation av larmsystem. Större upphandling krävs. Investering planeras till 2018-2019.			
	Byte av belysningsarmaturer på Strandkyrkogården	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
	Analys På grund av höga kostnader genomförs armaturbytet under längre tid.			
	Säkerhetsbesiktning av gravstenar	2015-01-01	2018-12-31	
	Utbyte av processutrustning vid Räcksta krematorium	2015-01-01	2018-12-31	
	Analys En ugn ommurad. Brännare åtgärdade.			
	Utveckling och implementering av ny teknisk plattform för administration av beställningar, gravupplätelser mm.	2015-01-01	2016-12-31	

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser är vackra och rofyllda kulturmiljöer med höga naturvärden.

● Uppfylls helt

Beskrivning

Stadens begravningsplatser och kyrkogårdar utgör viktiga gröna lungor i stadsmiljön. De är värdiga och rofyllda platser för den enskilde besökaren. Under 2016 påbörjas arbetet med att ta fram vård- och underhållsplaner som också inkluderar de gröna kulturvärdena.

Trädvårdsinsatser, återplanteringar och häckrenoveringar, bland annat utbyte av tujahäckar vid Norra begravningsplatsen fortsätter. På Råcksta begravningsplats samt på Skogskyrkogården genomförs också träd-, busk- och häckrenoveringar.

Innerstadsförsamlingarna ges resurser för att sköta underhållet av grönytor, buskar och träd. I framtagande av skötselplaner och i skötseln av grönytor ska främjande av biotopvärden särskilt uppmärksammas. Ett program för att förbättra ljudmiljön tas fram och detta arbete sker delvis i ett samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet. Samråd med trafikkontoret och miljöförvaltningen fortsätter för att om möjligt hitta lösningar för att minska trafikbullret på stadens begravningsplatser. När maskiner byts ut ska också bulleraspekterna vägas in. Tillsammans med trafikkontoret skall förvaltningen utreda förutsättningarna att införa ”Skogskyrkogårdens dag”. I utredningen kommer bullerproblematiken från omgivande vägar att belysas.

Förväntat resultat

Begravningsplatserna är uppskattade besöksmål. Den biologiska mångfalden ska öka. Bullret ska minska.

Analys

Målet är uppfyllt. Stadens begravningsplatser och kyrkogårdar utgör viktiga gröna lungor i stadsmiljön. De är värdiga och rofyllda platser för den enskilde besökaren. Cirka hälften av Stockholmarna uppger att de någon gång besökt en kyrkogård/begravningsplats under året.

85 % upplever dessutom skötseln som mycket eller ganska bra. (Stockholmsbussen 2016). Det är en ökning jämfört med 2015 men når inte riktigt till målet. Under 2016 förstärktes resurserna för underhåll av de gröna kulturvärdena. Trädvårdsinsatser har genomförts framför allt vid Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen. Häckrenoveringar med bland annat utbyte av tujahäckar har fortsatt vid Norra begravningsplatsen. Innerstadsförsamlingarna har getts utökade resurser för att kunna förbättra underhållet av grönytor. Trädvårdsinsatser har gjorts bland annat vid Kungsholmen, Maria Magdalena, Adolf Fredrik och Johannes kyrkogårdar. Biotopvärden har särskilt uppmärksammas, exempelvis genom skötseln av näckrosdammen vid Skogskyrkogården för att främja habitatet för den större vattensalamandern. Fler bikupor har satts upp vid Skogskyrkogården. Trädsjukdomar har utgjort ett växande problem, inte bara almsjuka utan också tallsjukdomar som medfört att träd måste tas ned och nya träd planteras. Framtagandet av en bullerplan har påbörjats. När maskiner byts vägs även bulleraspekterna in. Samråd med trafikkontoret har fortsatt för att om möjligt hitta lösningar för att minska trafikbullret på stadens begravningsplatser.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel Stockholmare som upplever Stockholms begravningsplatser som rofyllda.	93 %				80 %		2016
 Andel Stockholmare som upplever Stockholms begravningsplatser som välsköta	85 %				90 %		2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Byte av begravningsanläggning vid Skogskyrkogården	2015-01-01	2018-12-31	
	Byte av Tujahäcker vid Norra begravningsplatsen	2015-01-01	2018-12-31	
	Åtgärdsplan buller	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
Analys Flerårigt projekt. Samråd med trafikkontoret påbörjad. Inventeringar påbörjade.				

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

 Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. God service och utökat utbud av gravplatser och nya gravskick har kunnat erbjudas under 2016. Planeringen för en ny begravningsplats på Järva har fortsatt under året.

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av god service och lyhördhet för den enskildes behov.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Hög tillgänglighet och lyhördhet för den enskildes behov präglar begravningsverksamheten. Tillgången till ceremonilokaler och tider för gravsättning anpassas efter behoven. Nämnden erbjuder också ett stort utbud av olika typer av planteringsavtal och gravskötsel.

Begravningsverksamheten omfattar alla stockholmare, oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, religiös eller annan bakgrund. Stadens begravningsplatser präglas därför av en stor variation av gravskick, gravplatser och anpassningar till olika begravnings seder mm. Så långt det är fysiskt möjligt anpassas stadens kapell till ceremonier enligt olika trosinriktningar och borgerliga förrättningar. Stockholmare har även möjlighet att gravsättas på andra platser i

Sverige. På samma sätt har även icke stockholmare möjlighet att i mån av plats gravsättas på stadens begravningsplatser.

Behovet av ytterligare gravskick utreds, som en kistgravlund vid Sandsborgskyrkogården och nya kvarter med kammargravar. Utbyggnader av nya askgravlundar och askgravplatser pågår, bland annat vid Bromma kyrkogård tas nya områden i bruk.

Strandkyrkogården ligger i ett naturskönt område men utnyttjas i liten grad för gravsättningar. Under året ska det utredas hur begravningsplatsen kan ges ökad attraktivitet.

Förutsättningarna för ett begravningskapell på Strandkyrkogården kommer att belysas i utredningen.

Förväntat resultat

Nämnden tillhandahåller god service och en mångfald av gravskick.

Analys

Målet är uppfyllt. Hög tillgänglighet och lyhördhet för den enskildes behov präglar begravningsverksamheten. Tillgången till ceremonilokaler och tider för gravsättning anpassas efter behoven. Nämnden erbjuder också ett stort utbud av olika typer av planteringsavtal och gravskötsel.

Under året har nya gravkvarter och gravskick byggts och tagits i bruk. Nya urngravkvarter, en askgravlund och askgravplatser tagits i bruk vid Bromma kyrkogård. Ombyggnad av återtagna gravar till askgravplatser på Brännkyrka kyrkogård har genomförts men ännu inte tagits i bruk. Nya askgravplatser har också anlagts på Skogskyrkogården. Utredningar har fortsatt av nya kistgravkvarter vid Råcksta begravningsplats samt nya gravskick som att inrätta nya kvarter med förbyggda kammargravar vid Norra begravningsplatsen. För att öka attraktiviteten hos Strandkyrkogården har en utredning genomförts som kommer att presenteras för nämnden i början av 2017.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Utredning kammargravar.	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
Analys Fortsatt utredning under 2017.				
	Utredning kistgravlund vid Sandsborgskyrkogården	2015-01-01	2016-12-31	
Analys Sandsborgskyrkogården har inte utrymme för en kistgravlund. Ett område på Strandkyrkogården ska utredas vidare.				
	Utvecklingsprogram för Strandkyrkogården	2016-01-01	2016-11-30	
Analys Utredningen redovisas till nämnden i början av 2017.				
	Utvidgning av Bromma kyrkogård med urngravar, ny askgravlund och askgravplatser.	2012-10-01	2016-05-31	

Nämndmål:

Stockholmarna ska erbjudas en mångfald av gravskick

 Uppfylls helt

Beskrivning

Runt Järvafältet bor drygt 60 000 människor och de representerar en mångfald av kulturer och som också efterfrågar olika gravskick utifrån många trosuppfattningar. Den nya begravningsplatsen på Järvafältet ska ge utrymme för dessa behov samtidigt som den ska ta hänsyn till kulturresevatets värden. Planeringen har pågått sedan 2008 och under 2016 förväntas att detaljplanen ska kunna antas och genomförandebeslut tas i kyrkogårdsnämnd och kommunfullmäktige.

Religiösa och kulturella traditioner ställer särskilda krav på utformningen av gravmark. Exempelvis är det inom muslimsk tradition inte möjligt med gravsättning annat än på jungfrulig, oanvänd mark. Den rådande bristen på sådan mark gör att förvaltningen kommer att initiera en dialog hos olika religiösa företrädare om möjlighet till kistgravsättningar på redan använd gravmark. Sådana möjligheter finns exempelvis på Norra Begravningsplatsen. Bristen på jungfrulig mark i västra Stockholm kommer att bli akut under 2016. Allt talar för att exempelvis muslimska gravsättningar till våren kommer att hänvisas till enbart Strandkyrkogården i södra Stockholm när kistgravplatserna tagit slut. Förvaltningen fortsätter att utreda förutsättningarna för nya kistgravar för bland annat muslimer på Råcksta begravningsplats. Genomförda vattenutredningar visar att markförhållandena inte är idealiska och en känslig recipient, Råcksta träsk ligger inom avrinningsområdet. Ett nytt kistgravkvarter är en investering som inte ryms inom nuvarande investeringsbudget. Det förslag till att hantera drän- och dagvatten med utskifte av förorenade massor har kostnadsberäknats till 20 mnkr. Nämnden ansöker därmed 20 mnkr ur Central medelsreserv till vattenförbättrande åtgärder för att kunna genomföra projektet. Projektet beräknas ha en genomförandetid på två år. Ett sådant kistgravkvarter kommer dock inte lösa det långsiktiga behovet av kistgravar i västerort utan får ses som ett komplement till den planerade begravningsplatsen på Järvafältet.

Förväntat resultat

Ökat utbud av service genom nyanläggningar vid befintliga begravningsplatser.

Analys

Kistgravar för muslimska gravsättningar vid Råcksta begravningsplats har tagit slut. Förvaltningen hänvisar därför sådana gravsättningar till Strandkyrkogården i södra Stockholm.

Åtgärder för att inrätta nya kistgravar på Råcksta begravningsplats har utretts under året. Nämnden har i inriktningsärende beslutat om fortsatt projektering. Projektering påbörjas under 2017. Ett sådant kistgravkvarter kommer dock inte lösa det långsiktiga behovet.

Detaljplanen för Järva begravningsplats antogs av kommunfullmäktige i december. Nämnden har i inriktningsärende beslutat om fortsatt projektering för den första etappen som omfattar ca 3000 kistgravar, urngravar, minneslundar, ceremoni- och servicebyggnader. Projektering

av första etappen påbörjas under 2017 i avvaktan på att detaljplanen vinner laga kraft.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Planering för en ny begravningsplats på Järva friområde	2008-01-01	2018-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

 Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. Att rusta upp, underhålla och öka tillgängligheten till kulturarvet har haft hög prioritet under året. Minst 150 000 besökare bedöms ha besökt stadens begravningsplatser vid Allhelgonahelgen. UNESCO:s världsarv Skogskyrkogården samt Norra begravningsplatsen har getts ökad tillgänglighet med hjälp av audioguider. FN-dagen den 24 oktober, då kapellen och Visitors center på Skogskyrkogården hölls öppna, var mycket välbesökt.

Nämndmål:

Kulturarvet på stadens begravningsplatser ska bevaras, vårdas och synliggöras

 Uppfylls helt

Beskrivning

Efter drygt 70 år är det angeläget att planera för en renovering av Skogskrematoriet inklusive kapell. Krematorieverksamheten har flyttat till Nya krematoriet på Skogskyrkogården. Kylrum, kisthissar etc. skall dock användas som tidigare. En förstudie pågår med teknisk och antikvarisk expertis som ska ge svar på behov, antikvarisk metodik, tidplanering, logistik och kostnader.

En kulturhistorisk inventering av stadens begravningsplatser pågår och en värdering av materialet med förslag till bevarandeplan kommer så småningom att överlämnas till Länsstyrelsen för ställningstagande. Renovering av gamla gravmonument, staket och gjutjärnsdetaljer sker framför allt vid Norra begravningsplatsen.

Innerstadsförsamlingarnas kulturarv och församlingarnas ansvar för detta ska särskilt lyftas fram i den dialog som förs kring de bidrag som nämnden ger till 12 innerstadsförsamlingar som själva sköter sina kyrkogårdar på uppdrag av kyrkogårdsnämnden.

Vård- och underhållsplaner ska tas fram för samtliga begravningsplatser. Ett första steg i detta arbete är att organisera ritningar och annat arkivmaterial på bättre sätt i samband med att arkivet flyttas till Skogskyrkogården.

Renovering av trappor och murar har hög prioritet under året. Vid Spånga och Brännkyrka kyrkogårdar fortsätter renoveringsarbeten av kyrkogårdsmurar och stödmurar. På Skogskyrkogården genomförs upprustningar av Gunnar Asplunds trappa och murar och urnnischer vid kv. 38 intill krematoriekapellen samt murar intill Uppståndelsekapellet. Även ca 1 km av Skogskyrkogårdens 3,6 km långa bogårdsmur kommer att renoveras och få ny kröntäckning.

Samarbetet med Stockholms Stadsmuseum fortsätter, både vad gäller antikvariskt stöd vid underhålls- och upprustningsprojekt samt genom att de fortsätter att anordna visningsverksamhet, både vid världsarvet Skogskyrkogården och vid Norra begravningsplatsen.

Artregistret är ett verktyg som hjälper till med katalogisering och prioritering av trädvårdsinsatser under året. Under 2016 kommer fortsatt bekämpning av den holländska almsjukan att prioriteras. Brännkyrka kyrkogård och Norra begravningsplatsen är särskilt drabbade. Vaccinering prövas som metod för att förhindra spridning bland annat på almar på Norra begravningsplatsen. Ett fördjupat samarbete är önskvärt med stadens trädansvariga och Solna stad för att göra gemensamma insatser mot almsjukan och andra trädskjukdomar.

Allhelgonahelgen, Julafton, Mors och Fars dag är dagar där antalet besökare är stort på begravningsplatserna och där också platsernas värdefulla kulturmiljöer kan lyftas fram och synliggöras. Vid allhelgonahelgen beräknas ca 150 000 besökare vid begravningsplatserna och då planeras för sedvanliga aktiviteter med öppna kapell, musik i kapellen och personal på plats som kan svara på frågor och hjälpa anhöriga med att hitta graven.

Förväntat resultat

Ett vårdat, mer tillgängligt och mer attraktivt kulturarv

Analys

Förvaltningen har tecknat avtal med Stockholms stadsmuseum för arbetet med framtagande av vård- och underhållsplaner. En vård- och underhållsplan för Sandsborgskyrkogården har tagits fram och presenterades i december månad. Parallellt har ett arbete med att ta fram en vård- och underhållsplan för Spånga kyrkogård påbörjats.

Murarbeten vid Spånga kyrkogård har försenats på grund av för få anbudsgivare vid entreprenadupphandlingen. Upphandlingen har gjorts om och arbeten påbörjas 2017. Planerade murarbeten vid Brännkyrka kyrkogård och vid Uppståndelsekapellet har försenats på grund av utdragen tillståndsgivningsprocess.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Framtagande av vård- och underhållsplaner	2016-01-01	2018-12-31	
	Förstudie renovering av krematoriekapellen på Skogskyrkogården	2014-01-01	2016-12-31	
Analys				

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Förstudien kompletteras med omkalkylering och konsekvensanalys 2017.			
	Renovering av gravvårdar	2015-01-01	2018-12-31	
	Renovering av Uppståndelsekapellets murar	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
	Analys Prov på kröntäckning krävs, tillståndsansökan till länsstyrelsen, projektet framskjutet till 2017.			
	Systematisering av ritningar och annat arkivmaterial	2015-01-01	2016-09-30	Avvikelse
	Analys Ej påbörjat. Genomförs 2017-2019.			
	Trädförnyringar och annan vegetation	2016-01-01	2018-12-31	
	Upprustning av Gunnar Asplunds trappa	2015-01-01	2016-12-31	
	Upprustning av kulturmiljön på innerstadskyrkogårdarna	2012-01-01	2018-12-31	
	Upprustning av murar och terrasser vid Brännkyrka kyrkogård och Hässelby begravningsplats	2016-01-01	2016-12-31	Avvikelse
	Analys Terrass vid Hässelby begravningsplats klar. Fortsatt renovering av terrasser på Brännkyrka kyrkogård framskjutet till 2017. Tillstånd från Länsstyrelsen gavs hösten 2016.			
	Upprustning av murar vid Spånga kyrkogård.	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
	Analys På grund av svårigheter att få in anbud från anbudsgivare med rätt kompetens har projektet skjutits fram. Byggstart jan 2017.			
	Upprustning av murar, urnnischer kv 38 Skogskyrkogården	2015-01-01	2016-12-31	
	Upprustning av Skogskyrkogårdens mur	2013-04-30	2017-12-31	

Nämndmål:

Världsarvet Skogskyrkogårdens värden ska förvaltas och förmedlas

 Uppfylls helt

Beskrivning

Skogskyrkogården är sedan 1994 ett UNESCO-världsarv som ska skyddas, bevaras, levandegöras och överlämnas till kommande generationer. Dess unika status och kulturmiljö förvaltas utifrån en nyligen reviderad och framtagna förvaltningsplan som överlämnas av Riksantikvarieämbetet till UNESCO. Världsarvsrådet har utökats och där ingår representanter från kyrkogårdsförvaltningen, länsstyrelsen, Stockholms stadsmuseum, stadsträdgårdsmästaren och stadsarkitekten. Världsarvens gränser och buffertzoner utreds och beslut kommer att fattas av kommunstyrelsen för vidare beredning av Riksantikvarieämbetet inför överlämnande till UNESCO för beslut.

Under 2016 kommer ett antal indikatorer att utvecklas som bättre ska följa upp världsarvets autenticitet och integritet. Ett viktigt arbete med värden av världsarvet är regenereringen av tallbeståndet och annat växtmaterial på Skogskyrkogården.

Världsarvet bidrar i hög grad till besöksnäringen i Stockholm. Att Stockholmare känner till "sitt" världsarv är en viktig del i UNESCO:s strävanden att medvetandegöra världsarven - både ur ett lokalt och globalt perspektiv. Ett barn- och ungdomsperspektiv ska också finnas.

Stockholms stadsmuseum sköter visningsverksamheten vid Skogskyrkogården på uppdrag av kyrkogårdsnämnden. En överenskommelse för perioden 2014-2016 är tecknad mellan parterna.

Världsarvet Skogskyrkogården är tillgängligt för besökare genom allmänna och bokningsbara visningar, säsongsöppet Visitors Center och webbplatsen. Webbplatsen www.skogskyrkogarden.se stödjer besökare och intresserade innan, under och efter besöket, den hjälper till vidare kunskap och erbjuder kartguider på åtta språk. Audioguider har tagits fram för att förbättra tillgängligheten och kunskapen om världsarvet.

FN-dagen den 24 oktober kommer att uppmärksammas med evenemang som syftar till att uppmärksamma världsarvet i en internationell kontext.

Tillsammans med trafikkontoret ska förutsättningarna för att införa en "Skogskyrkogårdens dag" utredas.

Förväntat resultat

Tydliggörande av gränsdragningar och buffertzoner. Ökad medvetenhet om världsarvet och dess värden. Ett tillgängligt och uthålligt besöksmål i Stockholm.

Analys

Avseende uppdraget att anordna "Skogskyrkogårdens dag" tog förvaltningen initiativ till en workshop i frågan under oktober månad. Arbetet fortsätter under 2017. En besöksplan för världsarvet håller på att tas fram. Samarbetsavtalet med Stockholms stadsmuseum för visningsverksamheten löpte ut vid årsskiftet. Ett nytt avtal håller på att förhandlas. Aktiviteten att utreda gränser och buffertzoner för världsarvet ligger hos stadsledningskontoret. Arbetet med att ta fram indikatorer för världsarvet har inte påbörjats. En modell för hur sådana indikatorer kan formuleras har tagits fram av världsarvet Birka-Hovgården.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel stockholmare som känner till att Skogskyrkogården är ett världsarv	72 %			68 %	75 %		2016
 Ökning av antalet besökare på värdsarvets Skogskyrkogårdens hemsida	16,49 %			16 %	5 %		2016
Analys Hemsidan har haft 119751 sessioner vilket innebär en ökning med över 16 % jämfört med 2015 (statistiken från 2015 dock osäker p.g.a .plattformbyte).							

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	FN-dagen 24 oktober	2016-10-01	2016-10-24	
	Utreda förutsättningarna tillsammans med trafikkontoret för en "Skogskyrkogårdens dag"	2016-01-01	2016-12-31	Avvikelse

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Analys En workshop tillsammans med trafikkontoret har hållits. Arbetet fortsätter 2017.				
	Utredningar av Skogskyrkogårdens gränser och buffertzonen	2014-01-01	2016-12-31	Avvikelse
Analys Stadsledningskontoret håller i utredningen.				
	Utveckla ett program för hållbar turism i samverkan med Stockholms stadsmuseum	2015-01-01	2016-12-31	Avvikelse
Analys Arbetet pågår och fortsätter 2017.				
	Utveckla indikatorer för världsarvsarbetet	2016-01-01	2016-12-31	Avvikelse
Analys Arbetet påbörjas 2017. Länsstyrelsen har under 2016 tagit fram en mall och uppföljningsmodell över hur indikatorer ska definieras och tas fram.				
	Återplantering av tallbestånd och annat växtmaterial på Skogskyrkogården	1999-10-01	2018-12-31	

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Målet är delvis uppfyllt. Begravningsverksamheten präglas av hög medvetenhet kring aspekter som kan påverka miljön. Det pågår ett strukturerat miljöarbete avseende utsläpp, resursförbrukning och vården och utvecklingen av biologiska värden. Under 2016 har framför allt insatser prioriterats för att minska energiförbrukningen samt för att utveckla ett nytt avfallssystem. På grund av pågående skyddsåtgärder vid Nya krematoriet på Skogskyrkogården har energiförbrukningen varit högre än målet. Ny lagstiftning från 1 juli innebär att metaller efter kremation återvinns.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

◆ Uppfylls delvis

Analys

Energiförbrukningen har varit högre än målet. Detta kan härledas till att energiförbrukningen vid Nya krematoriet på Skogskyrkogården har varit mycket högre än förväntat. De skyddsåtgärder som pågår medför att lokalerna kyls ut och mycket energi har tvingats användas för att upprätthålla en acceptabel inomhustemperatur.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Köpt energi (GWh)	5,79 GWh				3,28 GWh	1 880 GWh	2016

Köpt energi utgörs av 2,78 GWh el, 2,51 GWh gas och 0,5 GWh fjärrvärme. I elförbrukningen ingår både fastighets- och utomhusel.

Nämndmål:

Stockholms stad leder utvecklingen avseende miljökrav för krematorierna

● Uppfylls helt

Beskrivning

Krematorierna ska ha hög driftsäkerhet och utsläpp ska med god marginal understiga uppsatta riktvärden. Idag används naturgas som bränsle vid förvaltningens krematorier. En viktig nyhet inom miljöområdet är att gasleveranserna från 2016 från Stockholm Gas till krematorierna kommer till 75% vara biogas. Förvaltningen har tecknat ett nytt avtal med Stockholm Gas AB om leveranser av biogas till förvaltningens båda krematorier. Volymerna är 1,5 GWh år 2016, 1,75 GWh år 2017 samt hela gasförbrukningen, ca 2,0 GWh för kremation, år 2018. Under 2016 genomförs byte av krematorie- och processutrustning vid Räcksta krematorium för att ytterligare öka driftsäkerheten. Därutöver kommer det att utredas hur överskottsvärmen från kremationsugnarna kan utnyttjas för egen värmeförsörjning vid Räcksta kapell och krematorium.

Förväntat resultat

Låga utsläpp och god energihushållning

Analys

Övergången till biogasbränsle har genomförts under 2016.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Byte av bränsle från naturgas till biobränsle vid krematorierna	2016-01-01	2018-12-31	

Nämndmål:

Verksamheternas negativa miljöpåverkan ska minska

 Uppfylls delvis

Beskrivning

En aktivitetsplan tas fram under 2016 med fokus på åtgärder mot buller, hållbar energianvändning, hållbar mark- och vattenanvändning samt återvinning av avfall. Energieffektiviseringar sker genom konvertering av uppvärmningssystem i eluppvärmda byggnader samt utbyte av belysningsarmaturer. Vid utbyte av fordon och maskiner ska miljöanpassade maskiner väljas. Gravrättsinnehavare med skötselavtal erbjuds perennalternativ samt isbegonior och penséer odlade enligt KRAV:s principer. Ett samarbete med Trafikkontoret kring utvecklingen av Biokol ska undersökas. Biokol kan användas som en näringskälla vid exempelvis nyplanteringar och produceras av växtavfall. Begravningsplatserna har ofta ett rikt djur och växtliv med höga biotopvärden. Skötselplanerna på begravningsplatserna tar hänsyn till den biologiska inventeringen som genomfördes 2012. Bland annat följs en särskild skötselplan för näckrosdammen på Skogskyrkogården som härbärgerar den större vattensalamandern. Bikupor finns på flera av begravningsplatserna och honung från bikuporna på Skogskyrkogården finns till försäljning på Visitors Center.

Förväntat resultat

Minskade utsläpp, minskad energianvändning och ökad biologisk mångfald på våra begravningsplatser.

Analys

Målet är delvis uppfyllt. En aktivitetsplan för miljöarbetet tas fram 2017. Miljöarbetet följs upp av en miljöledningsgrupp som leds av förvaltningschefen. Krematorierna har haft god driftsäkerhet och utsläppen har med marginal understigit uppsatta riktvärden. Under 2016 har det genomförts ytterligare energieffektiviseringar genom konvertering av uppvärmningssystem i eluppvärmda byggnader samt utbyte av belysningsarmaturer. Arbetet med att hitta bättre källsorteringslösningar har fortsatt under 2016. Ett 50-tal nya avfallsbehållare med möjlighet till sortering har inhandlats. Avtal har tecknats med ett nederländskt företag om att återvinna metaller efter kremation.

Perennalternativ samt isbegonior och penséer odlade enligt KRAV:s principer finns som alternativ vid val av plantering när gravrättsinnehavare erbjuds skötselavtal.

Begravningsplatserna har ofta ett rikt djur och växtliv med höga biotopvärden. Bland annat följs en särskild skötselplan för näckrosdammen på Skogskyrkogården som härbärgerar den större vattensalamandern. Bikupor finns på flera av begravningsplatserna. Honungen som produceras på Skogskyrkogården finns till försäljning på Visitors Center.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Bergvärme vid Klockarbacken, ekonomibygnad vid Norra begravningsplatsen	2015-01-01	2017-12-31	
	Byte av ventilationsanläggning vid Sandsborgsexpeditionen	2016-01-01	2016-12-31	
	Konvertering till vattenburen fjärrvärme Sandsborgsexpeditionen	2015-01-01	2016-12-31	
	Räcksta krematorium- utreda egen värmeförsörjning	2016-01-01	2016-12-31	
	Utbyte till LED ljuskällor inomhus och utomhus	2015-01-01	2018-12-31	
Analys Sker kontinuerligt.				
	Utredning av bergvärme Sandsborgskapellet	2015-01-01	2017-12-31	
Analys Bergvärme utgår. Kommer istället att kompletteras med I/V värmepump från befintliga pumpar som ersätts med bergvärmepump.				
	Utredning bergvärme vid ekonomibygnader Bromma kyrkogård	2016-01-01	2017-12-31	
	Utveckling och införande av nytt avfallssorteringskoncept	2015-01-01	2018-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

 Uppfylls delvis

Analys

Av förvaltningens 12 tjänstebilar är två elbilar. På begravningsplatserna finns dessutom ett stort antal lättare fordon med eldrift.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel elbilar	16,7 %			10 %	18 %	14 %	VB 2016

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Målet är delvis uppnått. Olika samverkansformer har upparbetats för att upprätthålla och utveckla det goda samarbetet med olika aktörer inom begravningsbranschen. Detta är en förutsättning för en bra service till anhöriga och besökare. Nämnden har också en lång tradition av att erbjuda personer som står långt ifrån arbetsmarknaden arbetsträning och praktikplatser. Ambitionsnivån är hög avseende att erbjuda ungdomar sommarjobb i nämndens regi. Effektivitet och resurshushållning har präglat nämndens verksamhet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad

● Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. Nämnden har ett gott samarbete med företagare.

Nämndmål:

Nämnden ska ha ett gott samarbete med företagare

● Uppfylls helt

Beskrivning

Nämndens verksamheter har ett tätt samarbete med olika entreprenörer inom begravningsbranschen, exempelvis begravningsbyråer, florister, entreprenörer inom stenindustrin, leverantörer av upphandlade tjänster mm. Höga krav ställs på att detta samarbete fungerar på ett bra sätt för att levererade tjänster ska ha hög kvalitet och så att misstag undviks. Olika samrådsorgan finns, BESK-gruppen med representanter från begravningsbyråbranschen och förvaltningen, Transportgruppen med aktörer som utför transporter av avlidna samt OAA (Omhändertagande av avlidna) tillsammans med Stockholms läns landsting och begravningsbyråbranschen.

Förvaltningen arbetar med att ta fram förbättrade webb- och informationslösningar som ska ge snabbare och säkrare handläggning vid beställningar av tjänster. Byte av IT-leverantör för begravningsadministrationen under 2016 ger goda förutsättningar för en sådan utveckling.

Förväntat resultat

Att levererade tjänster ska ha hög kvalitet, att inga avvikelser sker. Att ge förutsättningar för att tiden mellan dödsfall och begravning minskar.

Analys

Målet är uppfyllt. Levererade tjänster har haft hög kvalitet. Nämndens verksamheter har haft ett tätt samarbete med olika entreprenörer inom begravningsbranschen, exempelvis begravningsbyråer, florister, entreprenörer inom stenindustrin, leverantörer av upphandlade tjänster mm. Höga krav ställs på att detta samarbete fungerar på ett bra sätt för att levererade tjänster ska ha hög kvalitet och så att inga misstag sker. Olika samrådsorgan finns, BESK-

gruppen med representanter från begravningsbyråbranschen och förvaltningen, Transportgruppen med aktörer som utför transporter av avlidna samt OAA (Omhändertagande av avlidna) tillsammans med Stockholms läns landsting och begravningsbyråbranschen, polisen m.fl.

Förvaltningen har under året gått över till ett nytt administrativt system för bokningar (Aveny) som ska ge säkrare handläggning vid beställningar av tjänster. Informationsinsatser har riktats till begravningsentreprenörer som tidigare bokat via det äldre bokningssystemet.

Transportörer som handhar transporter av kistor till bland annat bisättningslokalerna har också utbildats i det nya systemet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel begravningsentreprenörer som bokar via Webbaveny (2016 avser ceremonier dec)	27,62 %			40,22 %	26 %		2016

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

 Uppfylls delvis

Analys

Målet är delvis uppfyllt. Under 2016 var antalet feriearbetare 110 st. jämfört med 107 st. år 2015. Antal tillhandahållna praktikplatser för aspiranter har varit oförändrat. Dock har antalet anvisade personer från arbetsmarknadsförvaltningen varit för få för att målet skulle kunna uppnås. Antalet visstidsanställningar redovisar antalet säsonganställda.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	0 st				2 st	750	VB 2016
Analys Aspiranterna har varit ute väldigt kort tid och inte blivit aktuella för visstidsanställningar.							
  Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	4 st	4 st	0 st	6 st	7 st	500 st	VB 2016
Analys Sju platser har tillhandahållits men endast fyra aspiranter har anvisats av arbetsmarknadsförvaltningen.							
  Antal tillhandahållna platser för feriejobb	110				110 st	10 000 st	2016
  Antal tillhandahållna platser för kommunala	157				150 st	800 st	VB

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
visstidsanställningar							2016
Analys							
I målvärdet redovisas antalet säsongsanställningar, 157 st under året.							
  Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi 	110 st	55 st	55 st	107 st	110 st	8000 st	2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 	Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med stadens nämnder och bolag utveckla ett utbud av platser för kommunala visstidsanställningar som motsvarar behoven hos aspiranterna. Stadens nämnder och bolag ska medverka i arbetet med att bereda platser för visstidsanställda.	2016-01-01	2016-12-31	
Analys				
Kyrkogårdsförvaltningen har saknat ett strukturerat samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen angående visstidsanställningar.				

Nämndmål:

Nämnden ska bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktik till personer som står långt från arbetsmarknaden

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämnden kommer fortsatt att bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktikplatser till aspiranter från Jobbtorg samt till andra personer, exempelvis personer med funktionsnedsättning, som står utanför arbetsmarknaden. Det kan också bli aktuellt att erbjuda lärlingsplatser för olika yrkesutbildningar. Praktikplatser för Lia-praktikanter (Lärande i arbete) kan också bli aktuellt att erbjuda under året.

Antalet platser för feriearbetande skolungdomar utökas till 110 platser.

Förväntat resultat

Att fler personer kan få arbetslivserfarenhet och därmed bli mer anställningsbara på arbetsmarknaden.

Analys

Målet är uppfyllt. Fler personer har getts arbetslivserfarenhet och därmed kunnat bli mer anställningsbara på arbetsmarknaden. Nämnden har erbjudit praktikplatser till aspiranter från Jobbtorg samt till andra personer, exempelvis personer med funktionsnedsättning som står utanför arbetsmarknaden.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Erbjuda lärlingsplatser och platser via AF	2013-06-01	2018-12-31	
Analys				
Sammanlagt sju personer har beretts plats. En person inom arbetsmarknadspolitisk åtgärd, fem personer med lönebidrag från försäkringskassan och en person med nystartsjobb.				

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

 Uppfylls delvis

Analys

Målet är delvis uppnått. Nämnden redovisar ett överskott med 14 mnkr. Stor osäkerhet kring genomförandet av olika underhållsprojekt har medfört att differensen mellan bokslut och prognosen i tertialrapport 2 uppvisar större avvikelse.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	91,85 %			93,65 %	100 %	100 %	VB 2016
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	91,8 %			93,7 %	100 %	100 %	VB 2016
  Nämndens prognossäkerhet T2	-6 %			3 %	+/- 1 %	+/- 1 %	2016
Analys							
Avvikelsen gentemot prognosen i T2 beror av planerade, men ej realiserade underhållsprojekt. Det gäller murrenoveringar, asfaltarbeten mm.							

Nämndmål:

Nämndens verksamhet ska präglas av god budgethållning

 Uppfylls helt

Beskrivning

Samtliga enhetschefer gör budgetuppföljningar med respektive avdelningschef. I samband med tertialrapport 2 sker också uppföljning av verksamhet och ekonomi med förvaltningschefen. Förvaltningsledningen följer upp ekonomin månadsvis. Särskilt fokus är på kostnader för underhållsåtgärder, uppföljning av investeringsbudgeten samt erhållna intäkter.

Förväntat resultat

Effektivitet och transparens.

Analys

Målet är uppfyllt. Nämndens verksamhet har präglats av effektivitet och transparens. Samtliga enheter har hållit sin budget. Tekniska avdelningen har erhållit intäkter i ett försäkringsärende vilket balanserat avdelningens resultat.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Målet är uppfyllt. Nämnden tillmötesgår efterfrågan av en mångfald av gravskick och det har genomförts tillgänglighetsanpassningar vid begravningsplatserna. Planeringen för en ny begravningsplats på Järva har fortsatt under året.

Arbetsplatserna präglas av ett etiskt förhållningssätt. Sjuktalen uppnår årsmålen. Alla medarbetare har getts utbildning i HBTQ-frågor. Alla medarbetare medges friskvårdssubvention och under året har alla medarbetare erbjudits en hälsoundersökning. Det har också genomförts upprustningar och arbetsmiljöanpassningar av personallokaler.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

 Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. Nämnden tillmötesgår den enskildes behov. Nämnden erbjuder en mångfald av gravskick. Kapellen kan användas för olika former av begravningsceremonier. Planeringen för en begravningsplats på Järva har fortsatt under året. Eftersom gravplatser med muslimsk inriktning vid Räcksta begravningsplats har tagit slut har en utbyggnad av nya kistgravkvarter aktualiserats.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Kyrkogårdsnämnden ska mäta och analysera den statistik som relaterar till individer uppdelad efter kön	2016-01-01	2016-12-31	
Analys All tillgänglig individbaserad statistik redovisas och har analyserats.				
	Kyrkogårdsnämndens verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte att synliggöra effekten av beslut och resursfördelning utifrån kön.	2016-01-01	2016-12-31	
Analys En analys av all tillgänglig data gällande förvaltningens brukare har analyserats ur en jämställdhetsperspektiv. Alla skillnader utifrån kön följer demografiska skillnader. En s.k. Buss-undersökning kring upplevelsen av stadens begravningsplatser indikerar dock att andelen kvinnor som upplever stadens begravningsplatser som otrygga är högre bland kvinnor än bland män.				

Nämndmål:

Jämställdhetsperspektivet är integrerat i nämndens verksamhet

 Uppfylls delvis

Beskrivning

En analys har genomförts utifrån könsuppdelad data som omfattar antal döda, gravsatta, kremerade och personer som innehar gravskötselavtal. Det bedöms inte finnas skillnader i dessa data som är signifikant avvikande utifrån könstillhörighet. Hösten 2015 gjordes en

Buss-undersökning där Stockholmarna fick frågor som bland annat handlade om upplevelsen av trygghet och av skötseln på begravningsplatserna. Utifrån denna undersökning finns en något förhöjd upplevelse av otrygghet hos kvinnor jämfört med män bland dem som besöker stadens begravningsplatser. Det finns därför anledning att upprepa undersökningen för att följa upp om de trygghetsåtgärder som genomförs har effekt.

Förväntat resultat

Att det inte finns några skillnader utifrån kön avseende upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna.

Analys

Målet är delvis uppfyllt. Jämställdhetsperspektivet är integrerat i nämndens verksamhet och åtgärder för att öka tryggheten på begravningsplatserna har genomförts. Skillnader kvarstår mellan upplevelsen av trygghet utifrån könstillhörighet. Enligt den Buss-undersökning som genomfördes upplever 73 % av kvinnorna sig trygga på stadens begravningsplatser jämfört med 82 % av männen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

● Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. Arbetsplatserna präglas av ett etiskt förhållningssätt. Sjukfrånvaron har varit 4,1 %, vilket är lägre än årsmålet 5,3 %. Alla medarbetare har under året erbjudits en hälsoundersökning. Staden har inte genomfört någon medarbetarundersökning under året varför övriga indikatorer inte kunnat följas upp.

Det har också genomförts upprustningar och arbetsmiljöanpassningar av personallokaler.

Arbetsmiljö

- Förvaltningen stöder friskfaktorer genom bland annat att tillhandahålla och uppmuntra till friskvårdstimme på betald arbetstid och subventionerar i övrigt anställdas friskvårdsaktiviteter.
- Anordnar träningslokaler på arbetsplatser för att underlätta spontan träning som annars kanske inte blivit av.
- Erbjuder flexibel arbetstid som underlättar balansen mellan arbete och fritid.
- Förlägger i möjligaste mån möten under tider som inte påverkar möjligheten att nyttja flexibel arbetstid.
- Uppmuntrar till gemensamma personalaktiviteter ex gemensamma studiebesök, för att stärka teamkänslan i arbetsgrupper.
- Den egna hälsan och arbetsmiljön tas upp som en punkt i samband med medarbetarsamtalen.
- Alla anställda erbjöds en omfattande hälsoundersökning under 2016 som kompletterades med en spirometriundersökning för anställda vid krematorierna.

Det som säkerställer det systematiska arbetsmiljöarbetet handlar om uppföljning på alla

nivåer, där fördelningen av arbetsmiljöarbetsuppgifter är avgörande.

Skydds- och brandronder genomförs minst 4 ggr om året för att kontrollera och följa upp eventuella brister i arbetsmiljön. Resultatet av skydds ronderna följs upp i den partsammansatta förvaltningsgruppen som tillika är skyddskommitté. Arbetsmiljöfrågorna behandlas även som en stående punkt vid arbetsplatsträffarna. Den psykosociala arbetsmiljön fångas även upp i svaren på den årliga medarbetarenkäten (genomfördes inte enligt stadens beslut 2016).

Ytterligare åtgärder som genomförs för att säkra en god arbetsmiljö;

- Alla nyanställda får en introduktion om vilka säkerhetskrav som är obligatoriska när det gäller användande av skyddskläder, skor, hjälmar mm
- Instruktioner ges om handhavande och risker vid användande av maskiner och övriga fordon.
- Främja arbetsrotation i möjligaste mån för att förhindra att anställda fastnar i monotona och enformiga arbetsmoment under längre tid. Möjligheten att variera sin arbetsdag med olika arbetsuppgifter.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen har under 2016 resulterat i anställning av ytterligare en landskapsingenjör, en biträdande enhetschef, två kremationstekniker med specialkompetens och kyrkogårdsarbetare.

Vid medarbetarsamtalen diskuteras behov av kompetensutveckling och utvecklingsområden. Inom alla förvaltningens verksamheter pågår kontinuerlig fort- och vidareutbildning inom yrkesspecifika områden.

Exempel på genomförda utbildningar under 2016;

- Motorsågsutbildning
- Arbete från skylift
- Röjsågsutbildning
- Heta arbeten
- Grävmaskinsutbildning
- Truckutbildning
- Vidareutbildning kring kremations- och värmeutrustning
- Hjärt- och lungräddning

I samband med bytet av det gravadministrativa systemet har det genomförts ett flertal utbildningar som omfattat personal inom alla avdelningar. Därutöver har ett flertal gått kurser i Excel-programmet och även utbildning i Agresso.

Anställda inom enheten för begravnings- och skötseladministration har gått utbildning i "Professionell Kommunikation".

Främjande arbete av lika rättigheter och möjligheter

Alla anställda i förvaltningen har genomgått en obligatorisk utbildning inom jämställdhet- och mångfaldsområdet med speciellt fokus på HBTQ-frågor i RFSL:s regi under 2016.

Syftet med utbildningen var att öka kunskapen inom områdena för att våra verksamheter ska vara inkluderande. Det har bl a handlat om bemötande, språkbruk och attityder.

Frågorna behandlas och diskuteras fortlöpande på arbetsplatsträffar, avdelningsmöten, vid introduktion av nyanställda och i chefsforum.

Ett inkluderande förhållningssätt är normen för arbetsplatsen.

Särskilt fokus på jämnare könsfördelning och etnisk mångfald beaktas vid nyrekryteringar.

Förebyggande arbete mot diskriminering

Det förebyggande arbetet består bl a av

- Utbildning och diskussioner utifrån Diskrimineringslagens grunder
- Nolltolerans mot diskriminerande och kränkande attityder, språkbruk och övriga uttryck.
- Etikfrågor diskuteras löpande vid personalträffar och följs upp i samband med medarbetarenkäten, där förvaltningen har egna ”etikfrågor” som komplement.
- Kritisk granskning av uttryck och ordval i förvaltningens olika informationsmaterial som vänder sig till allmänheten.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex 				74		83	2016
Analys Eftersom ingen medarbetarenkät genomförts under året kan indikatorn inte följas upp.							
  Index Bra arbetsgivare 						fastställs 2016	2016
Analys Eftersom ingen medarbetarenkät genomförts under året kan indikatorn inte följas upp.							
  Index Psykosocial arbetsmiljö 						fastställs 2016	2016
Analys Eftersom ingen medarbetarenkät genomförts under året kan indikatorn inte följas upp.							
  Sjukfrånvaro 	4,1 %	3,5 %	4,9 %	5,3 %	5,3 %	tas fram av nämnden	VB 2016

Nämndmål:

Kyrkogårdsnämnden ska vara en attraktiv arbetsgivare

 Uppfylls helt

Beskrivning

Alla medarbetare ska bidra till att skapa en attraktiv arbetsplats som kännetecknas av hög kompetens, ett professionellt och etiskt förhållningssätt, delaktighet och ansvarstagande, hög trivsel, ett öppet och bra arbetsklimat samt låg sjukfrånvaro. Jämställdhets- och mångfaldsfrågor ska fortsatt ha hög prioritet. Medarbetare och chefer erbjuds kompetensutveckling.

Förvaltningen har många säsongsanställda kyrkogårdsarbetare. Dessa arbetsleds av lagbasar som i många fall också har en tillfällig anställning som säsongsanställd. Under 2016 kommer lagbasarna få en utökad introduktion innan säsongen för att nämndens arbete och policy kring jämställdhet- och mångfaldsfrågor når även den säsongsanställda personalen.

Förväntat resultat

En attraktiv arbetsplats som kännetecknas av hög trivsel, låga sjuktal samt ett öppet och bra arbetsklimat.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Friskvårdssubvention	2016-04-21	2017-12-31	
	Ledarskapsutveckling	2015-01-01	2017-12-31	
	Upprustning av garage, verkstad och personallokaler på Skogskyrkogården	2015-01-01	2017-12-31	
Analys				
Ombyggnad ekonomibygnad kv 21:s garage och verkstad färdigställdes 2016.				
	Upprustning av personallokaler	2015-01-01	2018-03-31	
Analys				
På Norra begravningsplatsen har personallokaler vid Klockarbackens nedre plan rustats upp och ventilationen har bytts. Utbyte belysning ekonomilokaler kv15C. Ommålning av ekonomilokaler vid Räcksta begr.pl. Ny ventilation och förbättrad belysning Hallvägen.				

Nämndmål:

Medarbetare och chefer ska ha rätt kompetens, ett etiskt förhållningssätt samt ge ett värdigt bemötande av kunder och besökare.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Medarbetarundersökningens resultat för 2015 visar på en fortsatt negativ trend. Analys pågår om orsaker till detta och likaså vilka åtgärder som kan vidtas. Kyrkogårdsnämnden kommer att få ett ärende i frågan till sitt sammanträde i februari månad.

Kompetensutvecklingsinsatser genomförs under året, bland annat utbildningsinsatser riktade

till krematorietekniker, kapellvärdar och kyrkogårdarbetare. Arbetsmiljön förbättras med hjälp av ombyggnader av personallokaler. Etiska aspekter ska ständigt vara närvarande i det dagliga arbetet och ska följas upp vid arbetsplatsträffar och medarbetarsamtal. Förvaltningen har anslutit sig till SKKF:s riktlinjer för krematorieverksamheten (reviderad juni 2014). Förvaltningen följer också rekommendationer i dokumenten "Etiska riktlinjer vid gravgrävning" och "Risker och etiska aspekter vid gravgrävning" från Svenska kyrkans församlingsförbund (maj 2008).

En dialog och uppföljning sker inom varje avdelning kring medarbetarnas kompetensutveckling. Utbildning i HBTQ frågor ska genomföras till alla anställda. Medarbetarna har tillgång till subventionerad friskvård och erbjuds också medlemskap i Simhallskortet i Stockholms stad och i STAR.

Sjukfrånvaron har ökat de senaste åren och beror i huvudsak på orsaker som inte är arbetsrelaterade.

Förvaltningen kommer erbjuda all tillsvidareanställd personal att genomgå en större hälsoundersökning med start våren 2016.

Förväntat resultat

Nöjda och kompetenta medarbetare, nöjda kunder och besökare.

Analys

Kyrkogårdsnämnden har i särskilt ärende getts en redovisning av resultaten från medarbetarenkäten 2015 och om de åtgärder som vidtas för att bryta trenden av försämrade resultat i medarbetarundersökningen. Resultaten ser också olika ut för respektive arbetsplats.

Alla medarbetare har genomgått en utbildning i HBTQ-frågor samt mänskliga rättigheter med positiv respons från deltagarna.

Eftersom ingen medarbetarenkät genomförts under året kan inte indikatorn som mäter upplevelsen av arbetsplatsens etiska förhållningssätt följas upp.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
■ Andel medarbetare som upplever att arbetsplatsen präglas av ett etiskt förhållningssätt				93 %	100 %		2016
Analys							
Eftersom ingen medarbetarenkät genomförts under året kan inte indikatorn som mäter upplevelsen av arbetsplatsens etiska förhållningssätt följas upp.							

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓	Utbildning av chefer i arbetsrättsliga frågor.	2014-01-01	2016-12-31	
✓	Utbildning av medarbetare i HBTQ+ frågor	2016-01-01	2016-12-31	
Analys				

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Alla medarbetare har erbjudits utbildning. Fem utbildningstillfällen har genomförts.			
	Utbildning i jämställdhets- och mångfaldsfrågor	2014-01-01	2016-12-31	
	Analys Alla medarbetare har erbjudits utbildning. Fem utbildningstillfällen har genomförts.			

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

 Uppfylls helt

Analys

Målet är uppfyllt. Det finns ett tätt samarbete med nämndens funktionshindersråd avseende tillgänglighetsåtgärder vid begravningsplatserna. Under året har samtliga medarbetare genomgått en utbildning i HBTQ-frågor och mänskliga rättigheter.

Nämndmål:

Verksamheten utgår från mänskliga rättigheter och är fri från diskriminering

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämnden anpassar fortlöpande befintliga anläggningar för att tillmötesgå olika behov. Exempelvis har flertalet besökstoletter numera ingen hänvisning utifrån konststillhörighet. Tillgänglighetsanpassningar görs i samråd med nämndens råd för funktionshindersfrågor. Det kan dock finnas en konflikt mellan fortsatta åtgärder och anpassningar av anläggningarna och de hänsyn som måste tas till olika miljö- och kulturmiljöaspekter. Exempel på detta är att det ställs krav på miljöhänsyn vid nyanläggning av kistgravar när det gäller omhändertagande av dränvatten. Åtgärder som kan vara mycket kostsamma. Krav på kulturmiljöhänsyn kan exempelvis medföra att gravar inte kan förses med stående stenar, exempelvis vid Råcksta begravningsplats.

Ständigt kunskapsutbyte med begravningsentreprenörer och anhöriga medför att olika lösningar för att tillmötesgå olika begravningsstraditioner utvecklas. Genom att se över möjligheterna till att förbygga gravkammare så att den enskilde inte ska behöva bygga själv är ett exempel på tillmötesgående av olika begravningsstraditioner.

All personal genomgår under 2015-2016 utbildningar i mänskliga rättigheter med särskilt fokus på HBTQ-frågor. Det handlar också om hur vi hanterar normer och värderingar i det dagliga arbetet, både inom den egna arbetsgruppen och i mötet med besökare, anhöriga och olika entreprenörer inom begravningsbranschen. Tidigare har dessutom all personal fått utbildningar som rör tillgänglighet och bemötande av personer med funktionsnedsättning samt om kulturella och religiösa skillnader vid begravningsceremonier och val av gravskick. Vid anläggande av den nya begravningsplatsen vid Järva ska ett hållbarhetsperspektiv

anläggas. Det handlar inte enbart om hållbar resursanvändning och miljöanpassningar utan också om social hållbarhet. Hur kan projektet bidra till en social sammanhållning och stärka invånarnas delaktighet? Ett sätt kan vara att engagera lokala företrädare både i planering och genomförande av projektet.

Förväntat resultat

Ingen ska utsättas för diskriminering inom nämndens verksamhetsområde.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla

 Uppfylls helt

Analys

En särskild åtgärdslista finns framtagen i samarbete med nämndens funktionshindersråd. Under 2016 har en toalett vid Skogskapellets väntrum tillgänglighetsanpassats. Därmed är samtliga besökstoletter tillgänglighetsanpassade. En audioguide vid Norra begravningsplatsen har tagits fram. Servicestationer vid Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen har tillgänglighetsanpassats. Därutöver har arbetet med målning av trappnosar, nya skyltar, beläggningsarbeten och sänkning av höjden på häckar fortsatt under året. Ett arbete med att ta fram en mer tillgänglighetsanpassad bänk för Skogskyrkogården har påbörjats.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Kyrkogårdsnämnden ska tillgänglighetsanpassa stadens begravningsplatser för att tillmötesgå alla besökande oavsett funktionsnedsättning.	2016-01-01	2016-12-31	
Analys Pågående arbete, sker i dialog med rådet för funktionshinderfrågor.				

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser och begravningsverksamhet ska ha god tillgänglighet.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Tillgänglighetsanpassningar görs i samverkan med nämndens råd för funktionshinderfrågor där en gemensamt framtagen åtgärdslista är vägledande för prioriterade åtgärder. Under året planeras för upprustning och tillgänglighetsanpassning av besökstoletter vid Skogskapellet, förtätning av sittplatser, beläggningsarbeten, översyn av väghinder samt målning av trappnosar. Förbättrad skyltning av begravningsplatserna, upprustning av servicestationer är också insatser som syftar till att öka tillgängligheten.

Tillgänglighetsfrågorna ska också lyftas i den dialog förvaltningen har med innerstadsförsamlingarna. Det handlar också om förbättrad information via hemsida,

kundtjänst och andra kanaler. Under 2016 förstärks informationsfunktionen för att ytterligare förbättra mötet med brukare, besökare, nämnd och personal. "Hitta-graven" webbplatsen är en mycket välbesökt sökfunktion och den utgör en service som ska öka tillgängligheten för besökaren. Sökfunktionerna på "Hitta-Graven" utökas fortlöpande och antalet besökare utökas kontinuerligt. Under 2015 har besökare från 121 olika länder besökt tjänsten. Närmare 40% av besöken på "Hitta Graven" görs dessutom via mobila tjänster. Under året fortsätter arbetet med att ta fram uppdaterad information på informationstavlor som ska förses med pictogram med handikapplatser, toaletter, skötbord mm. Stadens program för tillgänglighet - En stad för alla- är vägledande för projekteringen av en ny begravningsplats vid Järva friområde. Möjligheten att genom audioguidning själv kunna besöka världsarvet Skogskyrkogården och Norra Begravningsplatsen skall också ses som en angelägen tillgänglighetsåtgärd. Under 2015 försågs Skogskyrkogården med audioguidar och under 2016 införs audioguidar på Norra begravningsplatsen.

Förväntat resultat

Begravningsplatser och ceremonilokaler ska vara anpassade för allas behov. Tillgängligheten till information är god.

Analys

Under 2016 har en toalett vid Skogskapellets väntrum tillgänglighetsanpassats. Därmed är samtliga besökstoletter tillgänglighetsanpassade. En audioguide vid Norra begravningsplatsen har tagits fram. Servicestationer vid Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen har tillgänglighetsanpassats. Därutöver har arbetet med målning av trappnosar, nya skyltar, beläggningsarbeten och sänkning av höjden på häckar fortsatt under året. Ett arbete med att ta fram en mer tillgänglighetsanpassad bänk för Skogskyrkogården har påbörjats.

Söksidan "Hitta Graven" har under året gjorts om för att bli kompatibel med stadens hemsida och fogas till söktjänsten "Svenska gravar".

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antal besökare på söktjänsten "Hitta-Graven"	218 303			206 492	210 000		2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Audioguidar vid Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen	2015-05-31	2017-12-31	
	Beläggningsarbeten	2015-01-01	2018-12-31	
	Designävling för ny bänk till Skogskyrkogården	2016-01-01	2017-12-31	
Analys				
Kontakter har tagits med Sveriges arkitekter för igångsättning av tävlingen under 2017				
	Lägre höjd på häckar	2015-01-01	2018-12-31	

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Målning av trappnosar	2015-01-01	2018-12-31	
Analys Pågående arbeten, sker varje år.				
	Möbleringsprogram - förtätning, nyproduktion	2015-01-01	2018-12-31	
	Skyltprogram, informationstavlor	2015-01-01	2017-12-31	
Analys 90% klart 2016.				
	Upprustning av toaletter på Skogskyrkogården.	2015-01-01	2016-12-31	
	Upprustning och tillgänglighetsanpassning av servicestationer på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen	2015-01-01	2018-11-30	
	Utveckla "Hitta-Graven" tjänster	2015-01-01	2017-05-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

 Uppfylls helt

Analys

Kyrkogårdsförvaltningen har via kundtjänsten och på varje enskild arbetsplats en systematisk uppföljning av synpunkter och klagomål.

Nämndmål:

Samråd med intressegrupper och en effektiv synpunktshantering är vägledande för utvecklingsarbetet

 Uppfylls delvis

Beskrivning

Förvaltningen har ett gott samarbete med många aktörer och företagare inom begravningsbranschen. Detta sker i olika samverkansorgan och är vägledande för utvecklingsarbetet. Dessutom hanteras många synpunkter från enskilda gravrättsinnehavare och besökare, Även andra aktörer som Stockholms läns landsting och olika trossamfund och dess företrädare är viktiga intressenter beträffande den service som förvaltningen erbjuder. Vid utvecklingen av servicen och vid nyanläggningar sker samråd och dialog i olika former, exempelvis finns en interreligiös grupp som följer arbetet med en ny begravningsplats på Järvafältet.

Förväntat resultat

Färre antal klagomål. God samverkan med aktörer inom begravningsverksamheten i Stockholm.

Analys

Brister i rutiner kring insamling av klagomål under andra halvåret 2016 har medfört något missvisande statistik kring klagomålen. Dock har alla inkommande klagomål vidarebefordrats och åtgärdats av respektive ansvarig enhet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och kvalitetskrav ställs vid upphandlingar.

Nämndmål:

Kvalitets- och miljökrav ställs vid upphandlingar

 Uppfylls helt

Beskrivning

Stadens riktlinjer avseende upphandlingar följs. Upphandlade entreprenörer ska kunna redovisa sitt systematiska miljöarbete. Vid upphandling av konsulttjänst prövas en metod med fast pris och enbart kvalitetsutvärdering vid prövning av anbud.

Förväntat resultat

Hög kvalitet på levererade tjänster.

Analys

Kvalitets- och miljökrav har ställts vid upphandlingar.

Uppföljning av ekonomi och särskilda satsningar

Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Driftbudget	Budget 2016	Bokslut 2016
Kostnader	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	6,9	6,1
Begravnings- och serviceavdelningen	96,7	90,2
Tekniska avdelningen	48,7	51,2
Administrativa avdelningen	31,0	30,2
Kapitaltjänstkostnader	24,0	23,2
Summa kostnader	207,3	200,9
Intäkter		
Avgifter	14,5	14,8
Fonduttag	8,5	10,1
Övrigt	12,6	18,3
Summa intäkter	35,6	43,2
Netto	171,7	157,7

Nämnden redovisar ett överskott med 14 mnkr för verksamhetsåret 2016. Överskottet kan hänföras till förseningar inom olika underhållsprojekt. Bland annat av att upphandling av murarbeten vid Spånga kyrkogårdar måste göras om på grund av för få anbudsgivare. I några projekt har tillståndsgivning från länsstyrelsen försenats varför de genomförs 2017. Nämndens intäkter har också blivit högre än budgeterat.

Särskilda satsningar

Nämndens budget utökades med 15 mnkr att användas till underhållsåtgärder vid nämndens anläggningar. Under 2016 planerades följande underhållsåtgärder att genomföras:

- Upprustning och tillgänglighetsanpassning av servicestationer för allmänheten på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen.
- Fortsatt underhåll av Skogskyrkogårdens 3,6 km långa mur.
- Renovering av murar och urnnicher vid kvarter 38 inne på Skogskyrkogården.
- Renovering av murar vid Uppståndelsekapellet, Skogskyrkogården.
- Upprustning av Gunnar Asplunds trappa, Skogskyrkogården.
- Fortsatta beläggningsarbeten på Skogskyrkogården och övriga begravningsplatser.
- Byte av krematorie- och processutrustning vid Räcksta krematorium
- Upprustning av personalutrymmen på flera olika arbetsplatser.
- Framtagande av vård och underhållsplaner vid begravningsplatserna
- Implementering av nytt gravadministrativt system.

Ca 13,1 mnkr användes under året för de särskilda satsningarna. Vissa mur- och beläggningsarbeten har försenats bland annat på grund av förseningar vid tillståndsgivning. Detta gäller exempelvis renoveringen av murar vid Uppståndelsekapellet.

Investeringar

Investering	Budget 2016	Prognos 2016
Järva begravningsplats	15,0	2,2
Nya krematoriet, skyddsåtgärder	0,0	16,3
Maskiner	5,0	5,0
Bevattning Skogskyrkogården	10,0	14,9
Övrigt, energi, skyltprojekt mm	6,0	2,3
Summa	36,0	40,7

Nämnden redovisar ett underskott med 4,7 mnkr avseende investeringsbudgeten. Omprioriteringar inom investeringsbudgeten har gjorts för att finansiera skyddsåtgärder vid Nya Krematoriet som påbörjades under sommaren 2016. Arbetet beräknas ta nio månader. Bevattningsprojektet på Skogskyrkogården följer tidplan och budget. Nämnden har erhållit 10 mnkr/år 2015-2018 för projektet.

Analys av balansräkning

Löner och arvoden ökade under 2016 med 2,35 %, totalt 1,2 mnkr, jämfört med 2015. Övriga större förändringar mellan åren är att fastighetskostnaderna minskade med 18,2 mnkr och att avskrivningarna och räntekostnaderna ökade med 12,0 mnkr. Övriga poster i resultaträkningen som uppvisar stora förändringar är *lämnade bidrag* och *köp av huvudverksamhet* som minskade med 3,5 mnkr vardera och *köp av övriga tjänster* som ökade med 3,5 mnkr.

2015 var det betydligt fler projekt som löpte över årsskiftet jämfört med 2016. Detta har medfört att leverantörskulderna är 7 miljoner lägre 2016 vilket är ett resultat av aktiviteten runt årsskiftet var betydligt lägre 2016 jämfört med 2015. I övrigt beror skillnaden på verksamheter på att det har aktiverats en del investeringar

För övrigt var skillnaden mellan 2015 och 2016 beloppsmässigt försumbar.

Övrigt

Statistik Tabeller (antal gravsättningar, kremationer, ceremonier, mm)

Gravsättningar

Kyrkogård/begrpl	Kistor		Askor		Minneslund		Summa	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Norra begravningspl.	130	113	508	481	170	159	808	753
Räcksta	90	34	137	56	195	190	422	280
Bromma	18	25	202	250	212	205	432	480
Hässelby		3		60	88	68	88	131

Kyrkogård/begrpl	Kistor		Askor		Minneslund		Summa	
Spånga	63	54	66	77	68	88	197	219
Galärkyrkogården			99	99	103	117	202	216
Skogskyrkogården	276	272	1224	972	1562	1373	3062	2617
Sandsborg*		8		166				174
Brännkyrka			54	43	239	200	293	243
Västberga	4	2	81	86			85	88
Strandkyrkogården	59	76	11	14	30	16	100	106
Summa	640	587	2382	2304	2667	2416	5689	5307

*Sandsborgskyrkogården har tidigare ingått i statistiken för Skogskyrkogården

Kremationer

Krematorium	2012	2013	2014	2015	2016
Skogskrematoriet	3 901	3 221	3966	4015	3934
Räcksta krematorium	3 479	3 547	3059	3812	3597
Summa	7 380	6 768	7 025	7 827	7 531

Ceremonier i stadens kapell

Kapell	2012	2013	2014	2015	2016
Norra kapellet	316	276	263	258	257
Stora gravkoret	12	19	40	48	38
Galärvarvskapellet	20	19	21	14	21
Sandsborgskapellet	0	24	26	19	10
Heliga Korsets kapell	282	242	263	253	209
Hoppets kapell	679	606	581	641	593
Trons kapell	520	471	424	478	448
Uppståndelsekapellet	132	129	130	110	147
Skogskapellet	606	654	674	682	700
Västberga kapell	16	22	20	17	1
Rosens/Liljans kapell	328	317	292	277	270
Hässelby kapell	9	13	8	5	17
Summa	2920	2792	2742	2802	2711

Skötselavtal

Kyrkogård/begrpl	2012	2013	2014	2015	2016
Norra begr. pl.	24021	24058	24742	24352	24272
Räcksta	2140	2142	2481	2406	2384
Bromma	5344	5318	5673	5478	5442
Hässelby	1162	1162	1268	1237	1242
Spånga	2593	2628	2872	2786	2789

Kyrkogård/begrpl	2012	2013	2014	2015	2016
Galärvarvet	1105	1107	1113	1114	1112
Sandsborg	5887	5878	6050	5905	5771
Skogskyrkog.	28573	28049	30275	28827	28496
Brännkyrka	1360	1355	1439	1395	1397
Västberga	2606	2576	2740	2606	2583
Strandkyrkog.	190	151	220	230	243
Summa	74981	74424	78873	76336	75731

Uppföljning av internkontrollplan

Uppföljning sker i särskild rapport som biläggs verksamhetsberättelsen.

Uppföljning av jämställdhets- och mångfaldsplan 2016-2018

Kommunfullmäktige beslutade 2016-09-05 om en reviderad personalpolicy för Stockholms stad. Personalpolicyn syftar till att stödja ett jämställt och hållbart arbetsliv och ge medarbetarna goda förutsättningar att hålla en hög kvalitet i arbetet.

Under 2017 ska alla stadens verksamheter arbeta med att förverkliga policyn och stadsledningskontorets personalstrategiska avdelning (PAS) har i uppdrag att utforma verktyg som underlättar implementeringen.

Utifrån de mål för personalarbetet som finns uppsatta i förvaltningens jämställdhets- och mångfaldsplan 2016-2018, visar utfallet på följande;

- En jämnare köns- och åldersfördelning
- Andelen utrikes födda är oförändrat jämfört med 2015
- Andelen kvinnor i chefs- och arbetsledande befattningar har ökat
- Personalens kompetensutveckling har fullföljts enligt plan, bland annat har alla anställda gått en utbildning om mänskliga rättigheter med särskilt fokus på jämställdhets- och HBTQ-frågor.
- Under 2016 genomfördes en utbildning för samtliga säsongsanställda lagbasar, för att ytterligare implementera stadens och förvaltningens styr- och policydokument i syfte att skapa en god organisationskultur med ett öppet klimat och ett inkluderande förhållningssätt.
- Förvaltningen har tagit emot aspiranter från jobbtorg, arbetsförmedlingen, försäkringskassa m fl samt anordnat ett stort antal feriearbeten för skolungdomar (detta redovisas specifikt i verksamhetsberättelsen för 2016)
- Sjukfrånvaron (som utifrån en redan låg nivå 2015) har ytterligare sänkts något
- Friskvårdstimme på betald arbetstid och friskvårdssubventioner har erbjudits till all personal
- Alla anställda har erbjudits en omfattande hälsoundersökning under 2016
- Arbetsmiljön följs upp systematiskt med minst 4 riktade skydds- och brandronder som följs upp vid förvaltningsgruppen och riskledningsgruppens sammanträden. Upprustning av personallokaler har skett under året och fortsätter successivt under påföljande år
- Kartläggning och analys av löner (inom och mellan befattningar) har genomförts, i

syfte att tillförsäkra att det inte föreligger några osakliga skillnader i lön och övriga anställningsvillkor mellan män och kvinnor

- Förvaltningen har inte haft några diskrimineringsärenden under året

Staden och invånarna

För att förbättra valfrihet, utbud och service inom begravningsverksamheten har under 2016 arbetet fortsatt med att utveckla begravningsplatserna. Nya askgravplatser, en askgravlund och nya gravkvarter har tagits i bruk i en utvidgad del av Bromma kyrkogård. På Skogskyrkogården och vid Brännkyrka kyrkogård har nya askgravplatser inrättats. Nya platser för en kistgravlund samt platser för kammargravar har fortsatt att utredas. Sandsborgskyrkogården har inte utrymme för en kistgravlund varför Strandkyrkogården som plats för en sådan nu kommer att utredas. Detaljplanen för den nya begravningsplatsen vid Järva har antagits i kommunfullmäktige och i avvaktan på att planen vinner laga kraft fortsätter projekteringen. De muslimska gravarna vid Räcksta begravningsplats har tagit slut och gravar enligt muslimsk tradition kan nu endast erbjudas vid Strandkyrkogården. I avvaktan på att den nya begravningsplatsen vid Järva kan tas i bruk har möjligheten till nya kistgravkvarter vid Räcksta begravningsplats fortsatt att utredas. Dessa löser dock inte det långsiktiga behovet.

Nämndens arbete under året

Nämnden har sammanträtt sju gånger under 2016. I samband med junisammanträdet genomfördes en invigning av ett nytt konstverk på den nya utvidgade delen av Bromma kyrkogård. Samtidigt togs utbyggnaden i bruk.

Nämnden har i huvudsak hanterat ärenden om verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljningar enligt stadens regler för ekonomisk förvaltning. Därutöver har nämnden bl. a. svarat på remiss om förslag till nytt miljöprogram för Stockholms stad, en strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm, remissen Ett grönare Stockholm, det nya personalpolitiska programmet för Stockholms stad och en remiss med en motion om begravningsavgiften. Vidare har nämnden fattat inriktningsbeslut avseende uppförande av nytt garage och ombyggnader av kvarter 15C på Norra begravningsplatsen, om anläggande av kistgravplatser på Räcksta begravningsplats samt inriktningsbeslut om utbyggnad av etapp 1, Järva begravningsplats.

Nämndens råd för funktionshindersfrågor deltog vid nämndens aprilsammanträde för dialog med nämnden. Rådets presidium har därutöver getts tillfälle att inför verksamhetsplanering 2017 framföra synpunkter till kyrkogårdsnämndens ordförande och vice ordförande.

Nämndens presidium har haft dialog med de förtroendevalda revisorerna i samband med revisorernas granskning av verksamhetsåret 2015. Revisorerna besökte också nämnden vid dess novembersammanträde.

Internationellt och nationellt samarbete och utbyte

Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbunds årliga rikskonferens hölls i Helsingborg i maj månad med representation från nämnd och förvaltning. Detsamma gäller den årliga kyrkogårdskonferens som anordnas av föreningen Sveriges kyrkogårdschefer och Svenska kyrkans arbetsgivareorganisation. Denna gång var Halmstad värd för mötet i september

månad.

De svenska världsarven samlas en gång per år för nätverksträff med medverkan från Riksantikvarieämbetet. Världsarvet Gammelstads kyrkstad i Luleå var arrangör för årets möte som genomfördes i september månad. Nätverket för de nordiska världsarven genomförde sin årliga konferens i Reykjavik på Island i september månad.

Två gånger per år sker regionala världsarvsmöten mellan världsarven Drottningholm, Birka/Hovgården och Skogskyrkogården med medverkan från Länsstyrelsen.

Världsarvet Skogskyrkogården representeras vid samtliga nätverksträffar av tjänstepersoner från kyrkogårdsförvaltningen och Stockholms stadsmuseum. Nämnden representerades av ordföranden vid nätverksträffen i Luleå.

Nämnden är medlem i organisationen ASCE (The Association of Significant Cemeteries in Europe). Organisationens årliga kongress hölls denna gång i Dublin på Irland.

Förvaltningsledning och nämndens presidium deltog i det årligen återkommande storstadsmötet mellan huvudmännen för begravningsverksamheterna i Malmö, Göteborg och Stockholm. Denna gång var mötet förlagt till Stockholm i oktober månad.

Personal på de olika arbetsplatserna har också genomfört studiebesök/studieresor under året. Exempel: Personalen vid Norra Begravningsplatsen genomförde under hösten en studieresa till Prag. Personal vid kapell- och krematorieenheten genomförde ett studiebesök i Helsingfors.

Synpunkter och klagomål

Under 2016 inkom 555 synpunkter och klagomål vilket är en minskning med 22 % jämfört med år 2015 (716 st.). Anledningen till minskningen av klagomål härrör delvis till att hantering av klagomål/synpunkter inte följt gällande rutiner under andra halvåret 2016.

Andelen positiva synpunkter har ökat och utgör 34 % (190st). Övervägande delen av klagomålen handlar precis som tidigare år om brister i skötsel och plantering av gravar men även brist på vatten. Av de positiva synpunkter handlar ett flertal om snabb handläggning och mejlsvar men även om anläggningarnas skötsel och personalen bemötande.

Ibland sker rättelse enligt konsumentlagstiftningen. Under 2016 har 40 gravrättsinnehavare getts någon form av ekonomisk kompensation på grund av brist i skötsel eller plantering.

Antalet synpunkter skall vägas emot att förvaltningen har närmare 76 000 sådana avtal.

Synpunkter och klagomål som berör nyttjande av ceremonilokaler, gravsättningar eller verksamheten vid krematorierna är få.

Bilaga: Uppföljningsrapport internkontrollplan